

NIEUWSBRIEVEN : DREIGINGEN

(Roberto J. PAYRO voor *La Nación*)

Brussel, juli 1914

Het proces van Madame Caillaux palmt op dergelijke wijze de publieke aandacht in, dat men op dit moment zelfs niet spreekt, of slechts op een erg toevallige wijze, over het vreselijke ultimatum dat Oostenrijk aan Servië heeft gesteld, hoewel hierbij de vrede van gans Europa in de balans hangt.

Om elkaar goed te begrijpen: zij die met belangstelling de ontwikkelingen in het internationaal beleid hebben gevolgd, hebben zich natuurlijk niet laten afleiden, noch hebben ze zo'n ernstig feit kunnen negeren. Feit is echter, dat ze hun opmerkingen en meningen voor zich dienen te houden omdat niemand naar hen wil luisteren.

De affaire Caillaux is een stationsroman die zowel in Frankrijk als in België de emoties doet opflakkeren. Niet sinds de Dreyfus-affaire is er dezelfde of soortgelijke levendige interesse geweest in dit soort zaken, met grotere psychologische omslagen. Hoewel men duizenden volumes heeft geproduceerd waar de auteurs op zoek gaan naar dit soort perfectie, reserveert de realiteit ons schatten als deze, die enkel dankzij die geest van het vrij onderzoek van de Fransen aan het licht kunnen komen.

Ik bewonder deze geest, de civieke waarde, die sommige zielen, opgesloten binnen de vier muren van een conventioneel moraal, beschouwen als grenzend aan de immoraliteit en de gemakzucht . Het voornemen om proberen zoeken naar, zo niet te komen tot, de grond van de waarheid, is inderdaad een nobele en bewonderenswaardige onderneming. De compromissen, de toegevingen, de complotten onder het voorwendsel van het algemeen belang, ze hebben tot nu toe slechts het geweten gecorrumpeerd en de mislukking gefaciliteerd. “Artificiële belangen” hebben nooit iemand tot de deugd geleid. In tegendeel, eenieder die aandachtig de details van dit proces heeft gevolgd, zal met afkeer de ophoping van leugens, de bedoelde en opzettelijke verzwijgingen, hebben gezien waaraan iedereen schuld heeft. Zowel de politici en journalisten die mevrouw Caillaux verdedigen, als de politici, de journalisten en bankiers die roepen om haar hoofd. En ik spreek hier niet van de advocaten, want hun houding is er een die als het ware afgedwongen wordt. De ene maal de rol van aanklager dan weer van verdediger op zich nemende, hoewel dit hun steeds verwijderd van het pure rechtvaardigheid. Ja, deze zelfs uit het zicht doet verliezen. Net als ik volgen alle denkende en actieve Belgen die zich niet hebben laten besmetten door de ultra utilitaire en arrivistische trends van deze tijd – en ze zijn met velen – die de geest van rechtvaardigheid bewonderen, vol passie dit niet aflatend onderzoek naar de feiten. Het enige bezwaar dat men kan maken is dat niet alle processen met een dergelijke brede belangstelling worden gevolgd en

dat er vele zijn die nooit voorbij een oppervlakkig onderzoek van de feiten raken. Niets belet echter dat dit voorbeeld in de toekomst gevolgd wordt voor de kleinen en de groten, zelfs als het niet gaat over ministers, vertegenwoordigers, bankiers of redacteurs van grote kranten, maar wanneer, in tegendeel, de beklagdenbank wordt bezet door de droevigste en meest geïsoleerde der mannen.

Maar ik stel vast dat, onder invloed van mijn omgeving, ik mij op het terrein begeef dat behoort aan mijn illustere collega's; de correspondenten van La Nación in Parijs. Ik wis deze korte nota dan ook enkel niet omdat het de passionele aandacht aantoont die men in België leent aan een zaak die zij met een grotere efficiëntie zouden weten te behandelen.

In de plaats van verder hierbij stil te staan, zal ik het kort hebben over het Oostenrijks ultimatum, waarvan onze lezers de gevolgen al zullen kunnen voor deze brief in Buenos Aires zal kunnen aankomen. Van op een afstand bekeken zijn de Oostenrijkse voorwaarden beslist onaanvaardbaar voor Servië en kunnen ze beschouwd worden als voorbode van de oorlog. Kort samengevat ? Rusland zegt dat ze haar interesses in de Balkan niet kan negeren, Engeland merkt op dat alles wat aan de Middellandse Zee gebeurt voor haar van het grootste belang is. Duitsland verklaart dat ze van van niemand een tussenkomst zal dulden tussen Servië en Oostenrijk, het valt te zeggen, dat ze wenst dat de kleine door de grote verslonden wordt. Frankrijk bevestigt dat de Triplet Entente consequent haar grootste belangen heeft opgeofferd voor de Europese harmonie. Dat de Entente heeft toegelaten dat, tegen de

rechtsgang in, voorwaarden werden opgelegd die de triomf van de legers van de Balkan verhinderden. Dat ze Servië heeft aangemaand tot de evacuatie van de Adriatische zee. Dat ze Montenegro heeft overtuigd om Scutari te ontruimen. Dat ze de absurde creatie van Albanië heeft toegelaten, en duizend andere zaken van min of meer gelijkaardig belang die als schadelijk kunnen worden beschouwd voor de drie naties.

... Dit alle ruikt naar buskruit.

België, dat niets te winnen heeft in een oorlog, ziet deze met angst tegemoet en doet al het denkbare om de verdediging van de neutraliteit van haar grondgebied voor te bereiden. Ze heeft haar leger versterkt en grote monetaire offers gebracht om deze in een werkelijke staat van paraatheid te brengen. Haar acties kunnen van een enorm belang zijn, want, hoewel het hier in vergelijking met de grootmachten slechts over een handvol mannen gaat, kunnen deze handvol een veel machtiger invasieleger afstoppen of de voortgang belemmeren. En men weet wat dat betekent, als men van de een of andere kant een snelle slag zou proberen te slaan ....

Ik heb een deel van dit kleine leger de voorbije 21ste juli kunnen zien, toen ter gelegenheid van de nationale feesten koning Albert de schouwing van de troepen deed te Brussel. Ik kon hun kracht en behendigheid reeds waarderen tijdens de grote manoeuvres in de zuidoostelijke regio, waarover ik de lezers reeds informeerde (**N.v.d.V.**). In militair aanschijn moeten ze niet onderdoen voor andere Europese legers, uitgezonderd misschien het Duitse, dat, in alle details een

ijzeren mechaniek vertoont. Ook al is dit soort allesoverheersend automatisme naar de mening van vele specialisten, die voorstander zijn van een groter individueel initiatief van de soldaat, geen daadwerkelijk voordeel. Hoe dan ook hebben de Belgen het bewijs geleverd van punctualiteit, nauwkeurigheid en efficiëntie bij hun bewegingen, en een hoge weerstand tegen vermoeidheid. Dit laatste niet zonder enig protest vanwege sommige kranten, die medelijden kregen met zij die door oververmoeidheid werden achtergelaten halverwege de mars. Waarbij het uiteindelijk over relatief klein aantal ging, ondanks het feit dat men door het ruwe terrein van de Ardennen marcheerde. Het spook van de oorlog, zelfs al is momenteel slechts een schaduw, reserveert nu al dergelijke wreedheden. Dat het geen werkelijkheid wordt !

Deze voorbereidingen zijn, helaas, niet voorbarig noch hol, en iedereen in dit kleine land, dat op zo'n jaloerse wijze haar onafhankelijkheid bewaakt, begrijpt dit als dusdanig. Zelfs de socialisten hebben slechts pro forma verzet aangetekend tegen de militaire kredieten, zich aan de oude misvatting overleverend dat de omstandigheden binnen de categorie van het axioma "*si vis pacem para bellum*" ... vallen. Alsof het, met wat goede wil, niet mogelijk zou zijn om de wapens neer te leggen, zoals men ook de messen en revolver neerlegt wanneer men tot een beschaafde samenleving toetreed.

De voorbereidingen zijn niet nutteloos, want indien een oorlog uitbreekt zal het zeer moeilijk, zo niet onmogelijk, zijn

dat het Belgisch grondgebied gespaard zal blijven. Te meer daar haar neutraliteit wordt gewaarborgd door de zelfde naties die in het spel zullen stappen, en niet door anderen. Dit is de vrees van alle goede patriotten, en het zou een teken kunnen zijn we door een piekperiode van een ernstige crisis gaan – als het symptoom niet gegeneraliseerd wordt naar de gehele wereld – die *Le Soir* enkele dagen terug duidde, schrijvende dat : “*De steenkoolmijnen verminderen hun productievolume en hun salarissen. De metaalnijverheid kan hun producten niet leveren aan de geboden prijzen, en zekere vestigingen werken slechts vijf, zo niet vier dagen per week. Het verkeer in de haven van Antwerpen blijft gelijkmatig met een dalende tendens. De grote warenhuizen geven toe hun zakencijfer te zien dalen, en dit feit vertaalt zich in faillissementen. In de wereld van de arbeiders zijn de klachten nog veel ernstiger. De prijs van alles stijgt: de huurprijzen, de kleding, de boodschappen ... terwijl de werkloosheid verergert en de salarissen dalen. Het is miserie!*”

Ik denk dat mijn voorname collega lichtjes overdrijft, gezien men de ware manifestaties van een dergelijke miserie nog niet ziet. Hoewel men wel overal een groeiend ongemak merkt, en de dreiging voelt van de kans op een wrede winter. De symptomen echter, zelfs als ze universeel zijn, nee, zeker als ze universeel zijn, zijn ernstig en nodigen uit tot pessimisme ...

Ik zal hier, tussen haakjes, een voor ons merkwaardig en vervelend feit, noteren : als men in Europa spreekt over de crisis die de Argentijnse Republiek ondergaat, doet men alsof

het gaat over een zeer bijzondere en unieke zaak. Een zaak die los staat van de crisis waar men overal onder lijdt. Niemand denkt er zelfs aan dat ze de situatie in Europa zou kunnen hebben beïnvloed, dat de wereldwijde immense opname van fondsen door kapitalisten de situatie zou hebben kunnen doen verslechteren. Het beursmagazine van Dumay, Lonmitz en Cie uit Brussel, publiceerde de 18e dat de koers van de aandelen van Argentina Railway alleen al aan de Belgische spaarder 64 650 000 franken heeft gekost. Zelfs als hier in België dit soort uitgaven niet vaak voorkomt, is in andere landen, en vooral in Frankrijk, dat vaak het dagelijks brood.

*

De diplomatieke betrekkingen tussen Oostenrijk en Servië zijn verbroken, daar Servië niet kon instemmen met de smadelijke voorwaarden die haar opgelegd werden. De kans op een oorlog is enorm gestegen sinds vannacht, en de houding van het Russische volk in Sint-Petersburg toont aan dat het bijna onmogelijk zal zijn om deze oorlog tot een lokaal conflict te houden. Het enthousiasme van de aanzienlijke massa mensen die gisteravond in Berlijn tegen Servië en voor Oostenrijk demonstreerde, is ook een bedreigend signaal. Frankrijk en Engeland lijken momenteel rustig wanneer men kijkt naar het volkse sentiment, maar manifestaties zullen niet uitblijven vanaf het moment dat de gebeurtenissen een beslissend karakter aannemen, en het is

zeker dat vroeg deze ochtend het Oostenrijks-Hongaarse leger zich in beweging heeft gezet tegen Servië. Hieruit kunnen alleen conflicten voortvloeien, zeker nadat de diplomatie, gedesoriënteerd, tevergeefs Oostenrijk heeft gevraagd om de termijn voor een Servisch antwoord te verlengen.

Ondertussen kan en mag België niets anders doen dan zich in paraatheid houden. De talrijke correspondenten van de toonaangevende dagbladen van Frankrijk, Engeland, Duitsland, Italië en Rusland die in Brussel wonen, hebben momenteel niets om handen, gezien het hele Europese leven zich sinds een week eerst in Parijs (de Callaux-affaire) en daarna in Oostenrijk, onder de bevoegdheid van de twee Trippel-allianties, lijkt te concentreren. Zodat het een waanbeeld zou zijn om te denken iemand te kunnen interesseren in het weinige dat hier gebeurt. Allen echter – en het overgrote deel zijn goed voorbereide mannen en getalenteerde schrijvers – tonen zich ernstiger en bezorgder dan gewoonlijk, alsof ze op voorhand een belangrijke en lastige taak voorbereiden. Niet zo lang geleden had ik de mogelijkheid om met een van hen te spreken die, naast journalist, ook een vooraanstaand jurist is, en het gesprek viel op het kleine element van chronisch belang dat België is, terwijl het zoveel biedt aan hij die zich bezig houdt met sociale studies en het bestuderen van gewoonten.

- *Maar - zei hij mij - dit is een groots informatiecentrum.*

- *Dat lijkt het niet.*

- *Wel, dat is het, al mag het zo niet lijken, zo niet op*

journalistiek vlak, dan van een andere soort. Ik denk dat ik kan stellen dat er hier meer clandestiene inlichtingendiensten van de verschillende overheden zijn, dan in vele andere steden die interessanter kunnen lijken vanuit politiek oogpunt. We negeren ze, maar ze bestaan, en we negeren ze vooral omdat ze zich niet bezighouden met wat hier gebeurt, maar met van belang is voor Frankrijk, Duitsland en Engeland. En ze maken hun bemerkingen niet publiekelijk kenbaar zoals wij. Ze werken niet voor de rekening van de kranten, maar voor de rekening van de kanselarijen en de grootmachten. De geografische en politieke positie van België maakt het tot een bewonderenswaardig observatiepunt, een soort uitkijktoren die een enorm uitgestrekt internationaal landschap domineert. Ik denk dat de politiek bewust is van haar bestaan, en onophoudelijk haar observeert. Wanneer de oorlog uitbreekt is het goed mogelijk dat we zo enkele onder hen in hun volle glorie zullen ontdekken.

- U denkt dus dat de oorlog zal uitbreken ?

- Niets is meer mogelijk

- Frankrijk verklaart zich slecht voorbereid.

- In 1870 zeiden ze net dat hun aan knop noch hoes ontbrak. Ze bluftten toen, nu bluffen ze met hun gebrek aan voorbereiding.

- Duitsland lijkt niet bereid om de eerste stap te zetten.

- Misschien dat deze keer niemand die zal zetten, schijnbaar, tenminste. Het is zeer makkelijk om een eender welk evenement indirect te gebruiken om het onvermijdelijke af te

dwingen, doende alsof het toevallig en noodlottig was.

- Maar wie kan er belang hebben bij een oorlog ?

- Het is een belang van leven en dood. De grootmachten kunnen niet blijven doorzetten met deze langzame zelfmoord door verstikking, zonder hoop op redding, wanneer nog altijd de mogelijkheid bestaat om de vijand te elimineren en vervolgens op hun gemak te ademen.

Ik geef de meningen van mijn voornamige collega weer voor wat ze waard zijn, de recente gebeurtenissen lijken ze te bevestigen. Ik denk ook dat vele geheime agenten al lang hun geld op Brussel ingezet hebben. Ik vrees dat, zoals ik al zei, de oorlog dichtbij is. Sinds de Agadir-crisis heeft men nog niet door moeilijke momenten moeten navigeren. Toch behoud ik nog de hoop dat het gezond verstand zal zegevieren. Het zegevieren van het gezond verstand zou niet enkel het vermijden van de oorlog zijn, maar ook het limiteren van de militaire budgetten, wat de crisis zou oplossen, niet enkel wegens de economische voordelen dat het met zich mee zou brengen, maar ook en vooral wegens het vertrouwen in de vrede dat de wereld zou bezielen.

Roberto J. Payró

Copyright, 2014 : Nathaniel BOVIN, voor de Nederlandstalige vertaling

PAYRO ; « *Cartas informativas (57) : Amenazas* », in LA NACION ; 19/08/1914.

N. v. d.V. :

PAYRO ; « *Cartas informativas (23) : Temor de la guerra* », in LA NACION ; 21/11/1912.